

ANTON COȘA, *MONOGRAFIA COMUNEI GIOSENI, IAȘI,*
EDITURA SAPIENTIA, 2009, 364 p.

Monografia comunei Gioseni reprezintă, alături de celelalte publicații dedicate comunităților catolice, un pas înainte în stabilirea originii și devenirii populației catolice din satele Moldovei, aspecte intens cercetate de autor.

Lucrarea debutează cu câteva gânduri exprimate de cei care au intrat în contact cu această comunitate, de cei care trăiesc în această comunitate sau de cei care sunt interesați de istoria comunității Gioseni. Printre semnatari se numără Episcopul de Iași, Petru Gherghel, **Spre respectuoasă aducere aminte** (I), Pr. Decan Vasile Reditu, **Amintiri din viață** (III), Pr. Paroh Mihai Simon, **Bindecuvântare și prețuire** (V-VI), Primar Anton Jitaru, **Vreme trece, vreme vine...** (VII-VIII), Prof. Dr. Simona Farcaș, **Cuvânt înainte** (IX-X).

În următoarele pagini ale lucrării, autorul, prin intermediul unei **Introduceri** (p. 1-3), motivează scopul demersului făcut și anume: „Fiecare rând, fiecare pagină din această lucrare este o pledoarie pentru salvarea identității, a valorilor promovate odinioară de părinții, bunicii și străbunicii noștri (și pe care ni le-au lăsat moștenire), pentru neacceptarea topirii propriilor noastre valori într-un arid creuzed planetar. Datoria noastră, a celor de azi, este aceea de a le perpetua memoria și credința deopotrivă” (Anton Coșa – p. 3). Tot în această parte a lucrării autorul le mulțumește tuturor celor care au susținut eforturile întreprinse pentru apariția monografiei.

Lucrarea continuă cu un capitol intitulat **Geografia** (p. 5-10), unde sunt descrise aspecte legate de *așezarea geografică, geologie, relief, soluri, climă, ape, vegetație, floră și faună*. Comuna Gioseni este prezentată ca fiind situată în partea estică a României, în zona centrală a Moldovei, pe malul stâng a râului Siret, la aproximativ 20 km distanță de municipiul Bacău, fiind compusă dintr-un singur sat cu același nume. Finalul capitolului ilustrează o hartă a județului Bacău, pe care poate fi identificată comuna monografiată (p. 10).

În capitolul **Istoria** (p. 11-28) sunt amintite principalele aspecte referitoare la continuitatea locuirii în această zonă încă din cele mai vechi timpuri. Pe teritoriul localității Gioseni, așa cum menționează autorul, a fost identificată o așezare cucuteniană și s-au făcut unele descoperiri din epoca bronzului, de asemenea, localitatea se află într-o zonă de influență geto-dacică, fiind vecină cu Răcățău, identificată arheologic cu antica *Tamasidava*. În ceea ce privește prima atestare documentară certă aflăm că acesta este la 9 aprilie 1762 într-un **Raport asupra Misiunii Apostolice a Moldovei, întocmit de către Prefectul G.H. De Giovanni către Congregația De Propaganda Fide** în care este specificat și satul Gioseni cu 24 de case și 112 de suflete. Cu privire la etimologia denumirii satului, s-a constatat o alternanță între varianta *Geoseni* și cea de *Gioseni*, aceste denumiri fiind, de fapt, rezultatul „unei evoluții toponimice care a suferit de-a lungul timpului mutații doar de

formă, păstrându-și însă înțelesul original, acela al «satului de jos-Josenii» (p. 16). În continuarea capitolului sunt enumerate o serie de documente în care este atestat satul Gioseni. Despre identitatea locuitorilor din comuna Gioseni, catolici și ortodocși, se afirmă că aceasta este românească. Locuitorii din Gioseni au participat, se pare, conform informațiilor furnizate, la toate evenimentele „care au jalonat devenirea istorică a României” (p. 23), Unirea Moldovei cu Țara Românească (1859), Războiul de Independență (1877-1878), Primul Război Mondial (1916-1919) și al Doilea Război Mondial (1941-1945), fiind menționați o parte din eroii care au participat la aceste evenimente. Capitolul se încheie cu amintirea personalităților marcante „pe care le-a dăruit satul” (p. 27).

Demografia (p. 29-37) localității este următorul capitol al lucrării, capitol care dezvăluie informații statistice de „natură ecleziastică, militară și civilă” (p. 29) despre evoluția în timp a populației locale. Finalizarea capitolului se face prin intermediul unei prezentări a evoluției demografice cu ajutorul unui tabel, pentru perioada 1762-2009 (p. 36-37).

Urmează un capitol denumit **Etnografie** (p. 39-67) în care autorul face „o incursiune în universul culturii populare” (p. 39). Sunt analizate arhitectura populară tradițională, portul popular, îndeletnicirile, obiceiurile calendaristice și cele familiale. Sunt expuse aspectele referitoare la structura locuinței din punct de vedere al arhitecturii și se deduce faptul că „nu se diferențiază de casele tradiționale de pe întreg cuprinsul Moldovei” (p. 39). Portul popular este descris amănunțit, atât cel femeiesc cât și cel bărbătesc, iar ocupațiile de bază ale locuitorilor sunt agricultura și creșterea animalelor. Obiceiurile calendaristice „povestite” sunt cele din preajma Crăciunului, „Lăsatul Secului”, Floriilor, Paștelor, Rusaliilor. Sunt amintite, de asemenea, obiceiurile vieții de familie legate de naștere, căsătorie și înmormântare.

Capitolul **Biserica** (p. 69-83) creionează aspecte legate de viața spirituală a comunității. Este menționată existența a două confesiuni: romano-catolic (63%) și ortodox (31,5%), fiecare având lăcașuri de cult și preoți proprii. Aflăm că prima atestare documentară despre credincioșii romano-catolici datează din 9 aprilie 1762, dar descoperirile arheologice atestă o mai veche prezență a locuitorilor romano-catolici în această zonă. În decursul timpului, conform informațiilor deținute, se certifică faptul că „au existat mai multe biserici de rit roman-catolic, iar credincioșii au aparținut de mai multe parohii din punct de vedere ecleziastic” (p. 71). În ceea ce privește lăcașele de cult, se pare că au existat mai multe, astfel sunt amintite: o biserică „lângă pădure”; o capelă „în centrul satului”, ambele având cimitire în jurul lor; o altă biserică, de lemn este pomenită de localnici în locul numit *La Liliaci*; în anul 1860 a fost construită o biserică „de zid”, care a avut de suferit în urma cutremurelor din 1940 și 1977, iar la actuala biserică, cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, au început lucrările în anul 1977 și s-au terminat în anul 1983, dar sfințirea bisericii s-a făcut abia în anul 1991, când a fost înființată și parohia din această localitate. În aceeași localitate există și Mănăstirea Carol Boromeu, situată pe

locul vechii vetre a satului, unde au fost descoperite ruinele unei biserici și ale unui cimitir din secolul al XV-lea și are ca principală misiune ajutorul oferit semenilor. De asemenea, sunt indicate și alte instituții ecleziastice și asociațiile religioase din parohie. Cu privire la comunitatea ortodoxă din satul Gioseni, autorul vorbește de existența unei parohii și de bisericile din localitate. O primă biserică a fost menționată în anul 1811, fiind reparată în anii 1850 și 1913, încadrată în categoria monumetelor istorice, iar în anul 1990 lângă biserica veche a fost ridicată una nouă, de cărămidă, cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril. Alături de credincioșii catolici și ortodocși există și persoane care aparțin cultului penticostal (2%). Finalul capitolului cuprinde o statistică a credincioșilor din localitate.

Următoarele pagini ale lucrării sunt dedicate *școlilor* (p. 85-92) și aspectelor *culturale* din localitate (p. 93-95). Autorul face o enumerare a tuturor școlilor care au existat în comună începând cu anul 1866 până în 2009, precum și a cadrelor didactice care au activat în aceste școli. De asemenea, sunt conturate principalele tipuri de activități culturale și locurile de desfășurare a acestora.

Urmând firul lucrării, ajungem la capitolele **Antroponimia** (p. 97-108) și **Toponimia** (109-111) satului Gioseni. Sunt amintite numele de persoane provenite din recensăminte, conșcripții sau din diverse documente interne și externe, iar toponimele existente se pare că sunt legate de forma, aspectul sau proprietarul locului, vegetația sau fauna din zonă, precum și anumite evenimente. Ambele capitole sunt finalizate cu dicționare exemplificative.

Mai aflăm informații despre **Economie** (p. 113-122), care încă din cele mai vechi timpuri a fost bazată pe cultivarea plantelor, creșterea animalelor, dezvoltarea meșteșugurilor și a activităților comerciale și despre **Organizarea teritorial-administrativă** (p. 123-134).

Într-un amplu capitol sunt expuse **Documente. Recensăminte. Statistici** (p. 133-300) reprezentative pentru comună.

Dacă la începutul lucrării autorul a motivat prin intermediul **Introducerii** scopul demersului, la sfârșit a adăugat o **Încheiere** (p. 301-303) din conținutul căreia se poate extrage esența monografiei care „relevă (...) momente din viața unei comunități rurale (...)” (p. 301).

Autorul a atașat la sfârșitul lucrării o **Bibliografie** (p. 305-315), un **Indice de nume** (p. 317) și un **Glosar** (p. 319-326).

Volumul se încheie cu o serie de fotografii (p.327-362), care surprind momente din viața de astăzi sau de odinioară a locuitorilor din comuna Gioseni.

„Am strâns roadele eforturilor noastre în paginile acestei cărți ca un omagiu adus locuitorilor din comuna Gioseni, de odinioară și de azi, care au păstrat și conservat în memoria înaintașilor atâtea valori spre amintirea urmașilor” (p. 3).

Monografia comunei Gioseni oferă informații interesante atât pentru cercetători, cât și pentru publicul larg, prin ilustrarea concretă a comunității umane din acest spațiu împreună cu tradițiile specifice ei.

Manuela Ghiurcă